

Posvátno a Svatobarborský karner

Blanka Altová

Představy posvátna jsou v průběhu dějin člověka spojovány nejčastěji s vyvýšenými či jinak význačnými místy, které nadto často byly označovány stavbami. Posvátno dává smysl a řád pozemskému životu člověka, zbavuje ho strachu a nejistoty. Posvátno především člověka zbavuje strachu ze smrti, a to tím, že mu nabízí představu, co bude po ní. V průběhu doby více či méně podmiňuje kvalitu posmrtného života vzhledem k průběhu života pozemského a v rámci svého zobrazování nabízí člověku i představu cesty z časnosti do věčnosti a snaží se zobrazit rozhodující přechody na této cestě i její cíl – prostředí, o jehož dosažení člověk usiluje.

Posvátno a jej prostředkující rituály i hmotná kultura tedy vycházejí ze zkušeností získaných z tohoto světa a vybírají je a organizují s ohledem na představu o věčnosti, proto se klade důraz na udržení tradice místa i zachování hmoty obrazu posvátna. A pokud dojde k přerušení tradice a poškození obrazu, hledá se po určité době způsob, jak navázat a využít to, co zbylo. Tyto aspekty jsou často důležitější než proměny myšlenek, které určují povahu posvátna, a tak místo a často i vnější podoba obrazu posvátna zůstává a získá nový obsah. Ne vždy musí být nový obsah opět v plném smyslu posvátný, někdy může být projevem „pouhé“ úcty k minulosti a nebo dokonce programovým popřením posvátna a zároveň minulosti a její představy o budoucnosti. Místo a obraz posvátna (často i v torzální podobě) tak překonává různými dobami podmíněné popření nebo opominutí, protože je obráceno k věčnosti a čeká na nové využití. Trvání posvátných míst a obrazů není podmíněno časem, který je vyměřen člověku, ale časem, který je vyměřen lidstvu.

Tuto skutečnost a její proměny chceme ukázat na osudech karneru u chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Karner – patrová hřbitovní kaple s kost-

nicí – byl spolu s novým městským kostelem, zvonící, hřbitovem a školou stavěn od počátku osmdesátých let 14. století na skalnaté ostrožně nad říčkou Vrchlicí za hradbami Kutné Hory.¹ O výstavbě nového posvátného okrsku na tomto místě se však v Kutné Hoře uvažovalo patrně už mnohem dříve, v době kdy se město chtělo vymanit z vlivu Sedleckého kláštera. Tyto tendence se začaly projevovat už ve dvacátých letech 14. stol.² Ostrožna nad říčkou však patrně byla posvátným místem ještě dříve, protože J. Kořínek³ ve svém zpracování dějin města píše, že už kolem roku 1300⁴ byla v těchto místech hornická kaple, která se pak stala součástí kněžiště nového chrámu a byla zbořena až při jeho jezuitské úpravě v roce 1626.

K výstavbě karneru chybí více konkrétních písemných zpráv a odborná literatura věnovala této stavbě dosud málo pozornosti,⁵ její dějiny se proto odvíjejí od historie výstavby Svatobarborského chrámu.⁶ Na počátku osmdesátých let 14. stol., nejpozději však v roce 1384, bylo založeno bratrstvo Božího těla,⁷ které si vytklo za cíl výstavbu nového posvátného okrsku v předměstí Kutné Hory zvaném Na Cechu.⁸ Své úsilí odůvodňovalo zejména potřebou zřídit hřbitov. Kutnohořané doposud pohřbívali své mrtvé na poměrně vzdálených hřbitovech sedleckých cisterciáků nebo u farních kostelů v Malíně, Pněvicích a Rovně.⁹ Krátce před založením svatobarborského okrsku byl zřízen hřbitov u dolního kostela Panny Marie, tedy na opačné straně města za jeho hradbami směrem k Sedlci. Hlavní příčinou stavby nového posvátného okrsku však byla především snaha vymanit se z patronátního práva sedleckých cisterciáků ke všem kutnohorským svatyním a položit základy vlastní městské církevní správy. Vybrané místo již nepatřilo Sedleckému klášteru, ale pražské kapitule, která si nečinila takové nároky. Nový chrám měl být filiální ke kostelu sv. Václava v Pněvicích¹⁰ a jeho farář

¹ Podrobněji o výstavbě Štroblová, H. – Altová, B. (eds.): *Kutná Hora*. Praha 2000.

² Podrobněji o tomto procesu Čelakovský, J.: *Kláster sedlecký, jeho statky a práva v době před válkami husitskými*. Praha 1916.

³ Kořínek, J.: *Staré paměti kutnohorské*. Praha 1675.

⁴ Nepřekvapilo by nás ani mnohem dřívější posvátné využívání tohoto místa, protože u nepřilíh vzdálených obdobných ostrožen proti proudu Vrchlice bylo archeologickými výzkumy doloženo od neolitu. Výzkum na místě, kde stojí rozměrný chrám, dosud nebyl proveden.

⁵ Zásadní prací je stále stavebně-historický průzkum Muk, J. – Vilímková, M.: *Kaple Božího těla*. SÚRPMO, Praha 1979 (rkp.).

⁶ Praměny a plány soustředili Líbal, D. – Zahradník, P. – Macek, P.: in: *Kutná Hora, Chrám sv. Barbory*. Přípravná etapa průzkumů. MURUS, Praha 1996 (rkp.).

⁷ Kult Božího těla byl zaveden arcibiskupem Janem z Jenštejna.

⁸ „Cech“ bylo označení provozních budov na povrchu dolu.

⁹ Osady s románskými farními kostely v okolí pozdějšího města.

¹⁰ Ves poprvé zmiňována v roce 1274, zanikla v husitských válkách. Kostel vystavěný v románském stylu v závěru 12. stol. přetrval až do josefinských reforem v osmdesátých letech 18. stol.,

měl přesídlit do Kutné Hory, aby se pozvolna vytvořily podmínky pro založení vlastní městské fary. Bratrstvo z Cechu získalo k výstavbě okrsku panovnickou huť, která v té době patrně pod vedením Jana, syna Petra Parlěře, působila na přestavbě královské rezidence a mincovny ve Vlašském dvoře a dostavovala horní kostel Panny Marie.¹¹ Nevíme, jak byla formulována objednávka ze strany bratrstva, ani kdo spolupracoval na vypracování koncepce nového okrsku. Chrám byl koncipován jako katedrála, byť v Kutné Hoře biskup nesídlil,¹² patrně záměrně poněkud v anachronickém duchu poklasických francouzských gotických katedrál¹³ a pod konkrétním vlivem parlěřovské výstavby katedrály Sv. Víta v Praze. Zprvu měl být trojlodní s transeptem a mnohem delší, před rokem 1396 byla dispozice rozšířena na pětilodní a projekt zkrácen do dnešní délky. Nevíme, jak měl být původně zastřešen¹⁴ a zda se počítalo se zbudováním věže (věží), či měl být celý kostel „věží“ a tedy atributem své patronky sv. Barbory a „zvětšeným obrazem“ monstrance k vystavování Těla božího, tak jak byl zavřen třemi stanovými střechami v podobě plamenů v první polovině 16. století. Parlěřovské řešení dispozice i elevace prostoru odpovídalo představám o podobě a uspořádání nebeského Jeruzaléma, stejně tak i členění jednotlivých architektonických článků. Bohatost a členitost sochařské dekorace nevymezovala pevně a jasně objem stavby, ale vyvolávala s pomocí kontrastu světel a stínů i vitráží dojem prostupných stěn obrazu Jeruzaléma. Nový chrám a s ním i hřbitov s karnerem byl zasvěcen Božímu tělu a sv. Barboře. Barbora byla obecně uctívána jako patronka náhle umírajících, kterým v zastoupení nepřítomného kněze poskytovala svátost krve a těla Kristova, proto byla uctívána kutnohorskými horníky při jejich nebezpečném povolání a stala se i ochránkyní jejich města. Pod její ochranou měl být i hřbitov a karner, který zároveň stavěla parlěřovská huť, i když s užitím naprosto odlišně zpracovaných stavebních článků a s myšlenkou jinak fungujícího prostoru. Tyto rozdíly určila odlišná funkce městské katedrály a karneru, nikoli rozdíly v činnosti hutních kameníků. Katedrála

kdy byl zbořen. V 15.–18. stol. sloužil, včetně hřbitova, jako kostel bratrstva sv. Václava a cechu minciřů a přegěřů z kutnohorské mincovny.

¹¹ Nejstarší městský kostel, založený r. 1338, byl pod správou sedleckých cisterciáků, stejně jako o něco mladší dolní kostel Panny Marie. V průběhu 2. pol. 15. stol. začal sloužit utrakvistům a byl uváděn s titulem sv. Jakuba Většího.

¹² Sídlem biskupů (utrakvistických) se Kutná Hora stala dočasně na přelomu 15. a 16. stol.

¹³ Obdobný typ jako katedrála v Narbonne.

¹⁴ Klenba nad kněžištěm je dílem M. Rejska z konce 15. stol. a nad pětilodím B. Rieda. Riedův projekt vznikl v roce 1512 pro chrám sv. Víta v Praze a byl realizován v roce 1547–1548 v Kutné Hoře, včetně tří stanových střech nad celým chrámem a provizorního průčelí bez věží na západě.

měla být obrazem nebeského Jeruzaléma, fakticky shromaždištěm obce věřících při bohoslužbách a slavnostech. Karner byl prostorem, ve kterém se v představě odehrával proces odchodu z pozemského života, čekání na Poslední soud a Vzkříšení a fakticky se tam do kostnice ukládaly rozebrané kosterní pozůstatky ze zrušených hrobů a v kapli pronášely modlitby za zemřelé a konaly pohřební obřady.

Předpokládáme, že příprava základů karneru souvisí s úpravami terénu skalní ostrožny¹⁵ před založením Svatobarborského chrámu a měla staticky zajistit stavbu chrámu na údolní hraně. Proto se domníváme, že když výstavba chrámu je prokázána k roku 1384 a vysvěcení oltářů v jeho kněžišti a kaplích ochozu k letům 1388, 1391 a 1396, musely přípravné práce začít ještě v závěru sedmdesátých let a koncepce výstavby mohla vzniknout na rozhraní vlády Karla IV. a Václava IV. Přitom zatímco katedrální stavba byla anachronická, koncepce karneru byla velmi progresivní a naprosto ojedinělá.¹⁶ Již v sedmdesátých letech 14. stol. bylo totiž možné rozpoznat v činnosti panovnické stavební huti počátek nového stylového proudu, který se začínal oddělovat od monumentálních a reprezentativních stavebních podniků, vyvíjel se s nimi souběžně, ale nabýval intimnější a rafinovanější podoby. Takové tendence se projevíly u staveb, které byly určeny přímo k potřebě nového panovníka, nebo jeho nejbližších rádců a oblíbenců. Do této skupiny patří Sloupová síň Pražského hradu, hrady Krakovec a Točník, Rotlevův dům v Praze a bylo by sem možné zařadit i nedochovaný Králův dvůr na Starém Městě pražském a Václavovo venkovské sídlo Hrádek u Kunratic. Z kutnohorských staveb se k nim řadí královská kaple ve Vlašském dvoře – tedy přímá Václavova objednávka a svatobarborský karner.¹⁷ Neznáme složení bratrstva Těla božího v Kutné Hoře, víme však, že se v něm sdružili bohatí obyvatelé města. Zda mezi nimi byl někdo z okruhu Václava IV., zatím není prokázáno, jisté však je, že v Praze se s králem stýkal mincmistr Rotlev i Zmrzlík a ti při výkonu svého královského úřadu museli střídavě pobývat v Praze i v Kutné Hoře. Václavovu přímou účast na objednávce výstavby nového okrsku nepředpokládáme, i když v té době často v Kutné Hoře pobýval. Je

¹⁵ Průzkum terénu v sedmdesátých letech 20. stol. prokázal existenci uměle vytvořeného prstence na vnějším obvodu ostrožny, který je tvořen valouny pospojovanými vápennou maltou a měl rozšířit a zpevnit plochu pro založení rozměrného chrámu.

¹⁶ Viz příspěvek V. Vicherkové a A. Zichové na studentské konferenci Proměny pojetí posvátna v novověkých Čechách.

¹⁷ Charakteristikou této skupiny staveb se zvláštním přihlédnutím na vývoj v Kutné Hoře se zabývá student katedry dějin umění FF UK v Praze, Aleš Pospíšil, kterému děkuji za četné podněty ke své práci.

také možné, že některý z příslušníků parlérovské huti uplatnil myšlenky formující individuální ráz Václavových staveb u zakázky někoho jiného a obdobně náročného.

Původně byl karner projektován jako dvoupodlažní objekt na čtvercovém půdorysu, na vnějšku zpevněný opěráky, uvnitř měl být v obou podlažích sklenut na čtveřici sloupů. Vystavěno bylo však jen spodní podlaží sloužící jako kostnice, horní kapele z neznámých důvodů dostavěna nebyla. Založen byl jen západní portál se dvěma příporami po stranách a vystavěna spodní část ostění portálu jižního. Stavba karneru měla tvořit nároží kostelního dvora a na jihu přilehlého hřbitova, který měl obklopotvat východní část chrámu. Na západ od karneru vznikala zvonice a za ní budova školy. Západním vstupem se vcházelo do kostnice z komunikace vedoucí od města k novému okrsku. Jižní vchod byl přístupný ze staršího schodiště, kterým se přicházelo z údolí. Terén podlahy suterénu karneru dodnes částečně tvoří skalní masiv, který se snižuje směrem do údolí a je do roviny v rozsahu dispozice doplněn udusanou zeminou (po posledním restaurování překrytou kamennými dlaždicemi). Válcové pilíře klenby suterénu jsou zakotveny do tohoto skalního masivu a vytvářejí jakési spony mezi skálou a uměle doplněným terémem. Zachované obvodové zdivo karneru souvisí s přilehlou opěrnou zdí, která ohraničila uměle vytvořený kamenný prstenec skalní ostrožny. Zdá se tedy, že mohutně založený suterén karneru souvisí se základy chrámu a má důležitou funkci v zajištění jeho statiky. Zůstal zachován v intaktní podobě dodnes. Je zaklenut devíti poli křížové žebrové klenby na čtyři mohutné válcové sloupy. Osvětlen je třemi okny od východu a původně se do něj vstupovalo od západu a z jihu vestavěnými schodišťovými rampami.

Pražská dvorská stavební huť i zde řešila klenby ojedinělým tvůrčím způsobem. Jednotlivá žebra se odvíjejí v pravidelném rytmu z hmoty sloupů a na obvodových stěnách se vytrácejí bez konzol v jednom bodě, prostupují stěnu a naznačují neukončenost prostoru. Všechna žebra jsou shodně zakřivená a jejich profilace ve tvaru pouhého oblouku navazuje na zakřivení klenebních kápí prostřednictvím bočního vyžlabení. Toto zvláštní řešení klenby zde dosáhlo nejprogresivnější podoby. Dokonalé propojení tvarů žeber, sloupů, klenebních kápí s vyváženými proporcemi prostoru, který byl původně laděn v neutrální režné barevnosti stěn i architektonických článků, již nikdy nebylo v české gotické architektuře překonáno. Tento prostor měl být v metafyzickém smyslu naplněn světlem, proto dispozice, řešení stěn, klenby, tvarování architektonických článků a jejich

prostupování i celková barevnost interiéru měla být dotvořena až působením světla a jeho pohybu v prostoru.¹⁸

Do prostoru karneru se vcházelo z roviny *pozemského světa*. Kostí zemřelých byly uloženy v *podzemí* a jako v očištění čekaly na Poslední soud, neboť smrt jako jediná spravedlivá nečiní rozdíly mezi bohatými a chudými, mezi starými a mladými. Kostí sloužily jako memento živým a jejich uspořádání v prostoru mělo budit zdání, že se z šera dostávají ve světelném proudu vzhůru ke klenbě kostnice, k předělu mezi očištěm a rájem, k místu Soudu. Až interiér kaple v patře nad kostnicí měl představovat *nebeské prostředí*, měl být vytvořen bez možnosti stínu, aby mohl být rovnoměrně naplněný světlem, které by rotovalo po stěnách a klenbě vzhůru nad ní.

K představě o podobě kaple v patře máme jen několik indicií. Měl zůstat zachován čtvercový půdorys suterénu obklopený vnějším ochozem s průchody ve hmotě vnějších opěráků a se vstupem od jihu a mohutnými hrotitými okny v ose východ – západ. V zásypech kleneb suterénu nejsou patrné substrukce opěrných pilířů klenby,¹⁹ ale při rozestavěné východní stěně zůstaly zachovány mohutné válcové, hladké klenební přípory. Počítalo se tedy se vznosnou klenbou, která, pokud byla zamýšlena bez podpor, byla by ojedinělým řešením té doby, zejména vzhledem k rozměrům dispozice prvního patra. Je však také možné, že k založení základů podpěr už nedošlo, protože se od další výstavby upustilo. Výstavbu karneru pozastavily, stejně jako budování chrámu, husitské války. Po jejich doznění se obnovila stavba katedrály, ale nikoli již karneru, patrně z finančních důvodů. Kutná Hora se po husitských válkách stala městem utrakvistickým. Původní vybavení kostelů a kaplí ve válkách zaniklo, takže utrakvisté pro svou potřebu vybavovali sakrální prostory nově. Chrám sv. Barbory však zvláštním nařízením císaře Zikmunda zůstal vyhrazen katolickému ritu, i když si v něm své soukromé kaple zřizovali také utrakvisté (jedinci i korporace). Nezměnilo se ani užívání kostnice, byť už nebyl kladen takový důraz na její dostavbu. Ale to spíše souviselo s proměnou ekonomických podmínek ve městě, než s proměnou vnímání smrti. Ještě v roce 1485 ve své závěti odkázal kutnohorský měšťan Jan Charvát prostředky na dostavbu kaple nad kostnicí,²⁰ ale ty nakonec byly využity k jinému účelu. V huti připravené články pro budování kaple v patře karneru byly jako

¹⁸ Viz příspěvek L. Hradcové *Světelné estetické teorie podle U. Eca* na studentské konferenci *Proměny pojetí posvátna v novověkých Čechách*.

¹⁹ Viz archeologický průzkum Archaia 1999.

²⁰ Dačický, M.: *Paměti I-II.* (ed. A. Rezek) Praha 1880.

stavební materiál použity při pohusitské výstavbě Svatobarborského chrámu.²¹ Z písemných i obrazových pramenů 15. a 16. století vyplývá, že místo kaple vznikla jen dřevěná konstrukce střechy, která objekt dovršila. Na vedutách města ze 17. až 18. století můžeme sledovat její proměny. Z pramenů dále víme, že kostnice byla využívána pro ukládání kostí až do příchodu jezuitů v roce 1626. Dřevěné zastřešení nad klenebním zásypem suterénu muselo být často opravováno a prostor pod střechami sloužil k ukládání nepotřebných součástí z vybavení chrámu.

S příchodem jezuitů do Kutné Hory v roce 1626 se situace v posvátném svatobarborském okrsku změnila, chrám sv. Barbory se stal kolejním kostelem jezuitů a byl k tomu účelu postupně upravován. Městský hřbitov byl zrušen, pouze po jižní straně chrámu byli nadále pohřbíváni příslušníci koleje. Zanikla i škola a zvonice a v okolí karneru byl terén navýšen místy až téměř třímetrovou navážkou (připravoval se prostor k výstavbě koleje). Zanikl tedy jižní vstup do kostnice a před západním vstupem byla mezi dva středověké opěráky vestavěna barokní předsíň s novým vstupním portálem. Kostnice byla vyklizena a kosti byly soustředěny do jámek v násypu pod podlahou. Interiér byl upraven jako kaple, ke stěnám a pilířům byly přistaveny oltáře, sochy a obrazy a boží hrob.²² V té době byl karner patrně zasvěcen kultu Božího těla. Celý interiér byl pokryt vrstvou růžové polychromie. Tyto z restaurátorského průzkumu²³ patrné úpravy spojujeme s písemnými zprávami o fungování bratrstva smrtelných úzkostí Kristových v kapli Božího těla. Význam a užívání prostoru kostnice se tedy v zásadě změnilo,²⁴ o dostavbě prvního patra se neuvažovalo, jezuité nad klenbou suterénu zřídili zahrádku. Zda byl prostor kostnice využíván jako kaple až do odchodu jezuitů z Kutné Hory v roce 1773, není z pramenů zcela zřejmé. Patrně spíše ne, protože ve druhé polovině 18. století se již bratrstvo scházelo ve Svatobarborském chrámu. Jezuité své prostředky soustředili spíše na výstavbu koleje a vybavování chrámu.

Po zrušení jezuitského řádu připadl Svatobarborský chrám a kaple Božího těla státnímu studijnímu fondu. O chrám projevil zájem město, ale kaple byla dána do veřejné dražby a v roce 1789 prodána krupaři

²¹ Dokládá to probíhající stavebně-historický průzkum SÚRPMO (Pospíšil, A. – Macek, P. – Zahradník, P.).

²² Stopy po osekání hmoty pilířů a kotvení předmětů ke stěnám jsou patrné těsně pod barokní vrstvou polychromie.

²³ Alt, J. J. 1999–2000.

²⁴ K tomu podrobněji příspěvek J. Bukovského na studentské konferenci Proměny pojetí posvátna v novověkých Čechách.

Snížkovi jako prostor na výrobu a prodej krup. Stala se pak soukromým majetkem a její uživatelé se měnili. Zajímavé je, že v závětech a jiných písemných pramenech 19. století byla nadále uváděna jako kaple Božího těla, i když její posvátné využití obnoveno nebylo a sloužila ke světským, praktickým účelům. V roce 1912 se stala dílnou známé varhanářské rodiny Tučků. Pro tyto účely byla do jejího interiéru vestavěna dřevěná konstrukce, dělicí příčky a podlahy. Vně byly přistaveny další provozy. Hmota stavby však v zásadě poškozena nebyla. Když byla v roce 1948 firma Tuček zestátněna, provoz v dílně byl zastaven, kaple převedena do majetku města a bez využití chátrala. V padesátých letech se stala majetkem Oblastního muzea v Kutné Hoře a začalo se uvažovat o jejím novém využití v systému prezentace kutnohorských památek. Byly odklizeny roztroušené kosterní pozůstatky, ale jednání o jejím dalším osudu příliš nepokročila. Kaple nebyla běžně přístupná a tak se jen sporadicky objevovala v přehledech architektury lucemburské gotiky.²⁵ Až stavebně-historický průzkum SÚRPMO, zprvu vedený D. Líbalem, později J. Mukem, odhalil její mimořádnou kvalitu a význam. M. Vilímková soustředila písemné prameny k jejím dějinám.

Nová vlna úsilí o záchranu a využití kaple nastala až po roce 1989, kdy v rychlém sledu na objednávku města vznikla téměř desítku projektů na úpravu, dokonce i dostavbu karneru. Ani jeden z projektů však neuvažoval o obnově sakrálního využívání, úvahy se nesly v komerčním duchu a snažily se do prostoru karneru situovat prodej suvenýrů, občerstvení apod. Protože toto využití i návrhy na dostavbu patra byly z památkářského hlediska značně problematické a pro město jako investora i finančně náročné, k jejich realizaci naštěstí nedošlo. V roce 1999 město Kutná Hora ve spolupráci se Státním ústavem památkové péče, architektem Mikolášem Hulcem, restaurátory J. J. Altem a J. Pospíšilem a technologem K. Bayerem přikročilo k restaurování stavby karneru. Koncepce byla vypracována tak, aby byly restaurovány všechny stopy svědčící o proměnách sakrálního využívání objektu v průběhu 14. – 18. století a objekt se stal v tomto historickém a estetickém součtu přístupným veřejnosti v rámci areálu Národní kulturní památky chrámu sv. Barbory. Práce byly velmi náročné a probíhaly dva roky. Bylo nutné konzervovat stavbu před vlhkostí a dalšími nepříznivými vlivy, doplnit stavební prvky, které postupem doby zanikly a bez nichž by původní význam stavby nebyl čitelný (scelit omítky včetně barevnosti, okna, dveře) i součásti nezbytné k jejímu provozu v rámci

²⁵ Mencl, V.: *Česká architektura doby lucemburské*. Praha 1948.

turistické trasy (osvětlení, schodiště, zábradlí aj.). Objekt zůstal prázdný, bez dalšího využití, aby působil svou formou a obsahem. Ukazuje se však, že tato prezentace nachází pochopení jen u menší části návštěvníků, protože prostor naplněný světlem a tichem je jen některými lidmi vnímán jako důležité sdělení samo o sobě. Doba ukáže, zda jsme k tomuto původnímu obrazu již dozráli, nebo zda jsme byli schopni objekt pouze zachránit, aniž bychom jej obecně pochopili a v trvání podrželi. Může se stát, že se načas kvůli naší slabosti a nezralosti tento prostor stane jevištěm světelných paprsků, panoptikálních projekcí a hrůzných figurín. Jisté je, že jeho historická hmota i sedimenty minulosti zůstanou zachovány a budou i poté vypovídat nejen o minulosti, ale i o naší době.

Posvátnost místa a posvátnost smrti trvá. Trvá i bez modliteb, písní, vůní a vyrovnaných kostí. V torzu opuštěné a ze souvislostí vytržené stavby trvá obraz vesmíru a smrti, vtělený do kamene a světla.

Holiness and St Barbara ossuary in Kutná Hora

Blanka Altová

The recent restoration of the St Barbara ossuary in Kutná Hora and the preceding research have prompted the need of a thorough study of historical and theological circumstances that influenced the form and transformation of sacral architecture in the course of the 14th to 18th centuries. The knowledge to a large extent contributes to the choice of restoration approaches and techniques. Students of the seminar of arts history at the Faculty of Arts of Charles University in Prague as well as students of theology at the Theological Faculty of Charles University in Prague were asked to prepare studies on the issue.

The St Barbara ossuary was built since the early 1380s, in parallel with the St Barbara church by the Parlěř construction works. Its construction was discontinued before the Hussite wars and it has never been resumed. From the original project of the one-storey cemetery chapel with an ossuary, only the basement part of the ossuary was completed. At the level of the first floor only a wooden roof frame was built in the second half of the 15th century. In the Baroque era a small garden plot was established there and in 2000 a lookout terrace.

Until 1626, the room of the ossuary was used for its original purpose. Then, until the mid-18th century it was used as a chapel of a religious congregation devoted to the Corpus Christi. From 1789, it served to practical, secular purposes, first as a barley manufacturing and sales facility, later as an organ workshop. From 1948, it had no use or protection and it became dilapidated. The sacred character of the

building was only retained in the name "Corpus Christi chapel", which is being used until now, though without the original importance.

In cooperation with the National Heritage Institute, conservationists, architects, and technologists, the town hall of Kutná Hora proceeded to the restoration of the site in 1999–2000. It is still used as an architectonic site within a route for tourists. Although it is a unique example of the Luxembourg gothic from the time of Wenceslas IV and after the latest restoration also a textbook example of a combination of historic and aesthetic aspects when the character of a sacral historical site is being transformed, a different method of use is being considered, which would rather lay emphasis on the attractiveness of death (or fear of it) from the present-day atheistic look.